

Okul Ortamlarında Çocuklarla Çalışmada Etik ve Değerler

Emel YEŐILKAYALI¹

CHAPTER 29

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

Sosyal çalışma mesleğini meslek yapan ana unsurlardan birisi, mesleki değerleri ve etik kurallarıdır. Mesleki değerler, mesleki uygulamalarda neyin yapıp-yapılmayacağına ve aynı zamanda neyin daha fazla ya da daha az önemli ya da önemsiz olduğunun kararına varılması ile ilgilidir. Mesleki etik ise, bu karara varılırken uyulması gereken kurallardır. Meslek etiğinin etik standartlara göre belirlendiği söylenebilir.

Etik standartlar, doğru davranışı belirlemek için bireylere, özellikle de meslek gruplarına uyarlanan ahlaki kurallardır. Her meslek grubu, meslek elemanlarına yol gösterici nitelikteki kendi etik standartlarını oluşturur. Bu standartların meslek elamanlarını etik olan ve olmayan davranımlar konusunda eğitme, mesleki duyarlılık geliştirme gibi işlevlerinin yanında, etik ikilemlerin çözümünde yol gösterici olma ve denetleme işlevleri vardır (Kolay Akfert, 2012).

Sosyal çalışmacılar özellikle gelişimsel, bilişsel ve yasal olarak karar verme yeterlilik ve yetisine sahip olmayan müracaatçı grupları ile çalışırken daha fazla etik sorunla karşılaşır. Bu gruplardan birisi de reşit olmayan çocuklardır. Bu sorunlar çoğunlukla, sosyal çalışmacının aynı anda çocuğa, ebeveynine/vasisine, kuruma ve mesleki ahlak kurallarına bağlılık göstermesinin güçlüğünden kaynaklanmaktadır.

Reşit olmayanlarla ve aynı zamanda okul gibi kalabalık ortamlarda çalışmak, sosyal çalışma mesleği açısından çeşitli zorluklar içerir. Özellikle gizliliğin nereye kadar korunacağı konusu, reşit olmayanların madde bağımlılığı, cinsel yaşamları ve kendilerinin veya bir başkasının yaşamını tehdit edici davranışlara yönelme ihtimali olduğunda zorluk yaşanmasına ve etik ikilemlere neden olabilir.

Etik ikilemler, mesleki bir eylem sırasında, iki değer arasındaki karmaşadan, bu değerlerden hangisini uygulayacağına karar verememekten kaynaklanmaktadır. Sosyal çalışmacıların, etik ikilemlerle baş edebilmeleri için, öncelikle etik duyarlılığa ve etik farkındalığa sahip olmaları gerekmektedir.

Bu bağlamda bu çalışmada, sosyal çalışmacıların özellikle okul ortamlarında çocuklarla çalışırken benimsemesi gereken değerlerin farkındalığını arttırmak ve etik ikilemlerle karşılaştığında izlenebilecek karar verme stratejileri hakkında bilgilendirmek amaçlanmıştır.

OKUL SOSYAL ÇALIŞMASI UYGULAMALARINDA ETİK VE STANDARTLAR

National Association of Social Workers (NASW), okul sosyal çalışma servislerinin, hizmetlerinin kapsamını geniş bir şekilde tanımlamak, sosyal çalışmacıların okul sistemi içinde etkili çalışma gereksinimlerini karşılamak ve bu çalışmalar sırasında benimsenmesi gereken değerlerin farkındalığını arttırmak amacı ile, okul sosyal çalışma servisleri için en son 2012'de revize edilen ulusal standartlar belirlemiştir.

Bu standartların özel amaçları arasında, okul sosyal çalışma hizmetlerinin NASW Etik Kuralları tarafından yönlendirilmesini sağlamak; müracaatçıların saygı, itibar ve gizlilik içinde destek hizmetlerine erişimlerini ve karar alma süreçlerinde uygun biçimde yer almalarını sağlayacak şekilde haklarının savunulmasının temelini oluşturmak bulunmaktadır. Bu standartlar, Dünya'daki diğer okul sosyal çalışmacıları tarafından da referans alınmaktadır. Bu standartlardan doğrudan ve dolaylı olarak etik ilkelerle ilgili olanları yorumları ile birlikte aşağıda verilmiştir (NASW, 2012).

- Okullarda görevli sosyal çalışmacılar, sosyal çalışma mesleğinin etik ve değerlerine bağlı kalmalı ve etik karar verme rehberi olarak NASW'ın etik kodlarını kullanmalıdır (Standart:1):

Okul sosyal çalışmacıları, sosyal çalışma mesleğinin hizmet, sosyal adalet, kişi onur ve değeri, insan ilişkilerinin önemi, bütünlük ve yeterlik değerlerine ve NASW etik standart-

larda sınırları çizilmiş mesleki etik sorumluluklara bağlı kalmalıdır. Okul sosyal çalışmaları bilgilendirilmiş onay, mahremiyet ve gizlilik mevzuat hakkında bilgi sahibi olmalı, bunlara uymalı; hizmetler başladığında öğrenciler, aileleri ve diğer profesyonelleri de bu gizlilik sınırlarından haberdar etmelidir.

- Okul sosyal çalışmaları, eğitim sisteminin yanı sıra sosyal çalışma mesleği için gerekli bilgi ve anlayışa sahip olmalıdır (Standart 2).

Sosyal çalışma mesleğinde farklı bir uzmanlık alanı olan okul sosyal çalışması, özel bir bilgi ve anlayışı gerektirir. Sosyal çalışmacı bu eğitimi alamadığı durumlarda, kendini bu alanda geliştirmek için gerekli çabayı göstermelidir. Okul sosyal çalışmacısı, eğitim sisteminin mevcut ve tarihsel perspektifini değerlendirebilecek bilgi birikimi ve anlayışa, konuyla ilgili mevzuat bilgisine sahip olmalı; aynı zamanda olumlu akademik gelişimi destekleyecek öğrenme ve öğretme ile ilgili güncel araştırma sonuçlarını takip etmelidir.

Bu standart, yeterlilik ile ilgili mesleki ilkeye atıfta bulunmaktadır.

- Okul sosyal çalışmaları, öğrencilerin sosyal, duygusal, davranışsal ve akademik sonuçlarının iyileştirilmesi amacıyla bireylerin, ailelerin ve sistemlerin/ organizasyonların (yani sınıf, okul, mahalle, ilçe, eyalet) değerlendirmelerini yapar (Standart 3).

Okul sosyal çalışmaları, çeşitli yöntemler kullanarak sistematik değerlendirme, veri toplama ve birden fazla düzeyde yorumlama becerilerine sahip olmalıdır.

Bu standart da mesleki yeterliliğe atıfta bulunmaktadır.

- Okul sosyal çalışmaları müdahalelerinde, kanıta dayalı uygulamalar kullanır (Standart 4).

Okul sosyal çalışmaları, sürekli güncel uygulamaları ve araştırma sonuçlarını takip ederek, kanıta dayalı müdahaleler gerçekleştirmeli ve hizmet sunumlarını güncel bilgiye dayandırmalıdır. Müdahaleler, olumlu eğitim deneyimlerini geliştirmek ve uygun şekilde öğrenciyi, aileyi, diğer ekip üyelerini, okul personelini ve topluluk kaynaklarını içermek üzere tasarlanmalıdır. Müdahaleler aynı zamanda çok katmanlı bir çerçevede ve ekolojik bir bakış açısı ile planlı bir şekilde gerçekleştirilmelidir.

- Okul sosyal çalışmaları, sosyal çalışma servislerinin değerlendirme, uygulama ve planlamaya ilgili kayıtlarını mevzuata uygun ve doğru olarak tutmalı, korumalı ve hesap verilebilirliği sağlamalıdır (Standart 6).

Okul sosyal çalışmaları sundukları hizmetlerin kayıtlarını yasalara uygun bir şekilde, zamanında, doğru ve hesap verebilirliği, denetlenebilirliği sağlayacak bir özenle tutmalıdır.

- Okul sosyal çalışmaları, öğrencilere ve ailelerine en yararlı ve kültürel açıdan uygun hizmeti sunmak için, bilgilerini güncel tutmalı ve sürekli geliştirmelidir (Standart 8).

Okul sosyal çalışmaları, NASW gerekliliklerine de uygun olarak, mesleki yeterlilik ve gelişimlerini düzenli olarak eğitimlere katılarak geliştirmelidir. Ayrıca, okul sosyal çalışmaları hem kendi çalışmalarında meslektaşları ile görüş alışverişinde bulunarak ve süpervizyon alarak; hem de sosyal çalışma stajyerlerini eğiterek ve denetleyerek mesleğin gelişimine katkı vermelidir.

- Okul sosyal çalışmaları, öğrencilere ve ailelerine çok kültürlü anlayış ve yeterlilik bağlamında hizmet sağlamalıdır (Standart 9).

Okul sosyal çalışmaları, "Sosyal Çalışma Uygulamasında NASW Kültürel Yeterlilik Standartları" ile uyumlu bilgi, öz farkındalık ve uygulama becerisine sahip olmalıdır. Okul sosyal hizmet çalışmaları, hizmet ettikleri müracaatçı grupları ve onlara kültürel açıdan uygun kaynaklar hakkında özel bilgi ve anlayışını sürekli geliştirmelidir. Bu bilgi ve anlayışını farklılıklara saygı duyan ve değer veren olumlu bir okul iklimine yol açacak şekilde

uygulamalarına yansıtmalıdır. Okul sosyal çalışmacıları, çalışanların, yardım sürecindeki kültürün rolünü anlamalarını sağlayacak kanıta dayalı uygulamalar, beceriler ve teknikler kullanılmalıdır. Okul sosyal çalışmacıları, eğitim kurumu içinde akademik ilerlemenin önünde engel oluşturan kültürel meselelerin farkına varır ve okul içindeki farklı nüfus gruplarının kültürlerini onurlandıran ve takdir eden bir ortamı destekler.

- Okul sosyal çalışmacıları, insan onur ve değerine verdiği önem gereği, tüm öğrencilerin eğitime eşit erişiminin sağlanması ve akademik gelişimini arttırmak için, öğrenciler adına savunuculuk yapmalıdır (Standart 11).

Okul sosyal çalışmacıları, öğrenciler ve aileleri için savunuculuk yapar. Bu savunuculuk, ailelerin kendi savunuculuklarını yapmalarını sağlayan resmi ve gayri resmi topluluk kaynaklarına erişmelerini ve etkili bir şekilde kullanmalarını sağlar. Okulların sosyal çalışmacıları, sistemlerin değişim ajanları olarak, eğitim kurumu ve topluluk tarafından ele alınmayan ihtiyaç alanlarını tespit etmeli ve bu ihtiyaçları karşılayacak hizmetleri oluşturmak için çalışmalıdır. Okul sosyal çalışmacıları, öğrenciler için etkili bir şekilde savunuculuk yapmak için, mahkeme kararları, mevzuat, kurallar ve düzenlemeler ile okul sosyal çalışması uygulamalarını etkileyen politika ve prosedürler hakkında bilgilenmelidir.

Yukarıda verilen standartlarda, sosyal çalışmacıların kendilerini geliştirmelerine, yeterliliklerine, gizliliğe ve savunuculuk rollerine vurgu yapılmaktadır.

Ancak daha önce de belirtildiği gibi, reşit olmayanlarla ve kalabalık bir ortamda çalışmanın özellikle gizlilik konularında etik ikilem sorunlarına yol açabileceği açıktır. Bu nedenle gizlilik konusuna daha detaylı olarak aşağıda yer verilmiştir.

Gizlilik

Bilgi güvenliği, okul sosyal çalışmacıları için en başta gelen, öncelikli konulardan biridir. Ancak bazen çoğunluğun iyiliği için, birisinin bilgilerinin ifşası zorunludur. Özellikle adölesanlara yardım ederken temel kuralları önceden belirleme ve sınırları netleştirme, hangi alanlarda gizliliğin korunmayacağı çalışmanın başlangıcında öğrencilere açıklanmalıdır. Bu bilgilendirme, sınırları netleştirecek ve güven ihlallerini önleyecektir (Jarolmen, 2014: 149-158).

Ayrıca, Boyd Webb'in de (2017: 59-60) belirttiği gibi, bir çocuğa yönelik sosyal çalışma uygulaması çoğunlukla bir veli ya da aile üyesini de içerdiği için, gizlilik konusu "müracaatçı kim?" sorusu ile karmaşık hale gelmektedir. Aynı zamanda ebeveynlerin bilme ihtiyacı ve hakkı, etkili müdahaleyi kolaylaştırmada da destek sağlamaktadır. Boyd Webb, kişisel görüşünün gizliliğin 12 yaşından büyük gençlerle çalışırken uygun olabileceği yönünde olduğunu belirtirken; bu durumda dahi ebeveynlerin 18 yaşından küçük çocukların kayıtlarına erişebilme hakkı olduğundan, çocuklara gizlilik konusunda söz verilmemesi gerektiğini savunmaktadır. Ona göre, bazen çocuk ile aile arasındaki iletişimin iyileştirilmesi, yardım sürecinin temel hedefi olduğu için de çocuğa utanç verebilecek ayrıntılar dışında, çocuk ile ailesi arasındaki bilgi paylaşımı desteklenmelidir.

Okul sosyal çalışmacıları için oluşturulan standartlarda (SSWA, 2016), öğrencilerle çalışırken mahremiyet ve gizliliğin sınırlarını belirlemede dikkat edilecek noktalar belirtilmiştir (Standart 1). Bu noktalar:

- a. Okul personeliyle bilgi paylaşımı, ancak zorunlu nedenlerle ve sadece gerektiği kadar ve temel düzeyde olmalıdır. Sosyal çalışmacı, bilgiyi paylaşmadan önce öğrenci refahını düşünmeli ve öncelik almalıdır. Aynı zamanda gizliliği, aile ve okul topluluğuna karşı da koruma konusunda da değerlendirme yapılmalıdır. Sonuçta, daima öğrenci için en iyisinin ne olduğuna odaklanmalıdır.
- b. Okullarda çalışan sosyal çalışmacıları, uygulamalarına yol gösteren ve okul ortamlarındaki gizliliği yöneten yasal düzenlemeleri, yönetmelik ve genelgeleri de bilmelidir.

- c. Okul sosyal çalışmacıları, verecekleri hizmetlerin başlangıcında kesin bir gizliliğin garanti edilemeyeceğini açıkça belirtmeli ve gizliliğin sınırları hakkında bilgi vermemelidir.
- d. Okul sosyal çalışmacıları, herhangi bir gizli bilgiyi paylaşmadan önce eylemlerinin sonucunu değerlendirmeli ve gizliliğin kaldırılmasıyla ilgili kararlara öğrenciyi ve aileyi dahil etmelidir.

Bununla birlikte gizliliğin kesin olarak sonlandırılacağı durumlar da bulunmaktadır. Jarolman (Loewenberg, at all., 2000'den akt. 2014:135) gizliliğin sonlandırılması gereken durumları aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Müracaatçının ya da başka bir kişinin zarar göreceği durumlar,
- Çocuk ihmal ya da istismarı şüphesi,
- Mahkemeye bildirim zorunlu olduğu durumlar,
- Sosyal çalışmacı mahkeme için değerlendirme yaptığında,
- Müracaatçının hastaneye yatırılması gerektiğinde, müracaatçı güvenliği için gereklidir.
- Sosyal çalışmacıya karşı dava açılmışsa,
- Müracaatçının sosyal çalışmacıya zarar verme tehdidi varsa,
- Sosyal çalışmacının hizmet kayıtlarını mahkemeye sunması gerektiği zaman (Loewenberg vd., 2000, akt. Jarolman, 2014:135)

Okul ortamlarında gizlilik konusunda önemli olan diğer bir konu da bilgilerin/kayıtların korunması ve kimlere, hangi durumlarda ve hangi kayıtların verilebileceğidir.

Öğrenci Kayıtlarının Gizlilik Dereceleri

Okul ortamlarında sosyal servis/psikolojik danışma servisinde oluşturulan dosyalardaki bilgilerin çoğu gizli tutulması gereken bilgilerdir. Bu bilgilerin toplanma amacı, öğrencinin tanınması, ihtiyaçlarının tespit edilmesi ve gelişimine katkı sağlayacak değerlendirme ve müdahale için temel oluşturmalarıdır.

Temel ilke olarak bu bilgilerin öğrencilerin zararına olacak şekilde kullanılmaması esastır. Gizliliği korumanın güç olması nedeni ile, bireysel ve kişiye özgü bilgilerin yer aldığı dosyaların ayrı kilitli dolaplarda saklanmasına ve üzerlerinde "gizli" ibarelerinin olmasına dikkat edilmelidir. Özgüven (2007: 118-119), öğrenci dosyalarındaki bilgilerin gizlilik derecelerini, "açık" olandan "gizli" olana doğru aşağıdaki gibi sınıflandırmaktadır.

Özlük Bilgileri: Öğrencinin yaşı, cinsiyeti, boyu, kilosu gibi herkese açık olgusal bilgilerdir. Bu bilgilerin başkalarına verilmesi, bilgiyi talep etme amacına ve durumuna göre yöneticilerin takdirine bırakılmıştır.

Bireysel Genel Bilgiler: Öğrencinin akademik özgeçmişi, merak ve hobileri, aile üyelerinin eğitim düzeyi gibi bireysel bilgilerdir. Bu bilgiler ancak sosyal çalışmacı, rehber öğretmen gibi profesyonel ve sorumlu kişilere açıklanabilir.

Kişiyeye Özgü Bilgiler: Öğrencinin sınıf içindeki başarı durumu, uzmanlar ve öğretmenler kurulunun öğrenci hakkındaki görüş ve önerileri, uygulanan test sonuçları gibi bireysel bilgilerdir. Bu tür bilgilerin başkalarına verilebilmesi için öğrenci velisinin izni gerekmektedir.

Kişilik Özelliklerine İlişkin Bilgiler: Öğrenci hakkındaki psikolojik inceleme, psikiyatrik muayene sonuçları, sağlık ve sosyal servis personelinin raporları, yasal inceleme sonuçları gibi öğrencinin kişilik özelliklerine ilişkin bilgilerdir. Bu bilgilerin gizlilik düzeyi yüksektir. Hiçbir şekilde aynen kelimesi kelimesine öğrencinin kendisine, ana-babaya ve başkasına verilemez.

Yukarıda sıralanan öğrenciler hakkındaki bilgi türlerinin kayıt altına alınması, bu kayıtların korunması ve gerekli olduğunda, yasal sınırlar içerisinde ve sadece gerekli kişilerle gerektiği kadarının paylaşılması konusuna, sosyal çalışma mesleğinin etik kurallarına uygun davranmak için de dikkat edilmelidir.

Gizlilik, özellikle reşit olmayanlarla çalışırken en fazla sorun olabilecek konuların başında gelmektedir. Bununla birlikte, okul gibi çok sayıda reşit olmayan bireyin bulunduğu ortamlarda, gizlilik dışında pek çok etik sorun ve ikileme karşılaşma olasılığı bulunmaktadır. Bu nedenle, aşağıdaki başlıkta etik ikilemlerle karşılaşıldığında yol gösterici olması bakımından, etik karar verme modelleri üzerinde durulacaktır.

Etik Karar Verme Modelleri

Son yıllarda geleneksel etik kodların bizzat sosyal çalışmacıları baskı ve engellerle karşı karşıya getirdiği ve herhangi etik bir sorunun çözümünde uygulanması halinde, doğru cevabı vereceği inancının anlamsızlığı tartışılmaktadır. Farklı bağlamlar içinde birden fazla iyi ya da kötünün olabileceği ve aynı zamanda hepsinin de iyi ya da kötü olabileceği görüşü giderek daha fazla kabul görmektedir. Bu bağlamda, sosyal çalışma mesleğinde de, iyiyi teke indirgeyen, her bir vaka'nın, her bir sosyal çalışmacının biricikliğini göz ardı eden, güçlü olmayan ama farklı düşünen mesleki sesleri ötekileştiren ve "paketlenmiş" etiğe indirgeyen görüşler artık daha fazla eleştirilmektedir (Yeşilkayalı, 2018: 677-687). Buna rağmen, etik sorunların çözümünde belirli ilkelerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu ilkeleri göz önünde bulundurabilmek ise, çeşitli etik karar verme modellerinin bilinmesi ve sosyal çalışmacının süzgecinden geçirilerek uygulamaya yanıtılması ile ilgilidir. Bu nedenle, etik yaklaşımlarda temel alınabilecek ve "paketlenmiş" etiğe karşı çıkan yaklaşımı da içeren üç felsefi yaklaşım üzerinde durulacaktır.

Bunlardan birisi *deontolojik* yaklaşımdır. Deontolojik yaklaşımı temel alan karar verme modelleri, normatiftir. Diğer deyişle, sonuçları ne olursa olsun belli kurallara uyulması gerektiği savunulmaktadır. Bu anlayışa göre sosyal çalışmacı, durum/olay ne olursa olsun öğrencinin gizlilik ve mahremiyet hakkını korumak zorundadır.

Deontolojik yaklaşım, değerlerin hayata geçirilmesini gözetten bir anlayıştır. "Ödev", "ilke", "irade", "yükümlülük", "yasa" ve "kural" gibi kavramlar deontolojik yaklaşımın anahtar kavramlarıdır. Söz konusu bu teori, bir eylemin ahlaksal değerini, sonucunun değil eylemin arkasındaki niyetin belirleyeceğini öne sürmektedir. Deontolojist görüşü benimseyen açısından, doğru olan eylem, iyi olan eylemden bağımsızdır (Usta, 2011).

Üzerinde durulacak diğer felsefi etik yaklaşım, *teleolojik* görüştür. Bu görüş, amaca ve sağladığı faydaya bağlı göreceli bir yaklaşımdır. Yapılan seçimler sonucunda fayda sağlanıyorsa uygundur. Ancak bu faydalar bireylere göre değişmektedir. Aynı zamanda etik ikilem durumlarında sağlanan faydaya göre kurallar esnetilebilir.

Teleolojik etik, etik seçimlere, sonuçların değerlendirilmesi yoluyla rehberlik edilmesi gerektiğini ve bir eylemin doğruluğunun o eylemin sonuçları tarafından belirlendiğini vurgular (Reamer ve Abramson, 1982: 29, akt. Özateş, 2010). Literatürde faydacı etik, sonuçsalıcı etik olarak da geçer. Amaç, "en fazla sayıda en fazla insanın mutluluğu"dur (Cevizci, 2002; Aydın 2013; Macit, 2009; Özgener 2009).

Teleolojik öğretilerde eylemin değerlendirilmesi ölçütü olarak, haz ve mutluluk dikkate alınır, deontolojik öğretilerde ise, "eşitlik, tarafsızlık ve evrenselleştirilebilirlik" gibi ölçütler dikkate alınır (Cevizci, 2002).

Bu her iki teorinin de çatıştıkları en önemli nokta, "iyi" ve "hak" kavramlarının önceliğidir. Teleolojik anlayışta "iyi" kavramı, deontolojik anlayışta ise, "hak" kavramı temel hareket noktasıdır. Deontolojik teorilere göre, bir davranışın ahlakiliğini, davranışın sonuçlarına bağlamak, ahlaklılığın doğasına aykırıdır. Deontolojik teori taraftarlarına göre insan evrensel bir ilke gereğince davranmalı, bencilce davranmamalıdır. Bu nedenle de

teleolojik teorilerle temellendirilen, haz, acı, bencillik, ahlaki bir eylem için temel oluşturamayacağı gibi bunların bastırılmaları gerekir (Duran, 2014: 15).

Sosyal yapılandırmacı yaklaşım, interaktif süreçleri izleyen bir karar verme modelidir. Ginter (Cottonne, 2001: 39, akt. Jarolman, 2014: 132) bu modeli, "Gerçeğin ne olduğu, olgu hakkındaki kişilerarası etkileşim ve uzlaşmaya göre gelişir." diyerek açıklamıştır. Kararlar asla bir kişi tarafından verilmez fakat tarafların uzlaşmasına ve gerçekliğe göre verilir. Gerçeklik, "tek bir doğru" değildir, "doğru"dur.

Sosyal yapılandırmacı yaklaşım, etik karar verme şunları içerir: a) sorunun kapsadığı taraflardan bilgi toplamak b) ilgili ilişkilerin özünü (temel ilişkileri) belirlemek c) fikir ayrılığında olanlarla müzakere d) En uzlaşmacı kararı vermek için yanıt verme (Cottonne, 2001, akt. Jarolman, 2014: 132).

Bu durumda, sosyal yapılandırmacı yaklaşımı benimseyen bir sosyal çalışmacının, bir öğrenci ile ilgili yaşanan sorun hakkında karar vermesi gerektiğinde, sadece ilgili mevzuatı bilmesi yeterli olmamaktadır. Sosyal çalışmacı sorunun kapsadığı taraflara göre, gerekirse ebeveynlerden, öğretmenlerden, idarecilerden de bilgi toplamalı; ilgili tarafların temel ilişkilerini, bu ilişkilerin düzeyini, soruna katkısı ve etkisini belirlemeli; bu tarafların sorunun çözümüne ilişkin görüşlerini de belirleyerek, farklı görüşte olanlarla en doğru karara varabilmek için müzakere ettikten sonra kararını sonuçlandırmalıdır.

Öğrenci sorunları hakkında karar vermek gerektiğinde sosyal yapılandırmacı yaklaşım, günümüzde farklı bağlamlar içinde birden fazla iyi ya da kötünün olabileceği görüşünün giderek daha fazla kabul görmesi nedeni ile dikkate değerdir.

Sonuç Yerine

Sosyal çalışmacıların mesleki uygulamalarında neyi yapıp neyi yapmayacaklarını belirleyen mesleki etik standartları ve yasal sorumluluklarını çok iyi bilmeleri gerekmektedir. Bu durum, özellikle yasal ve gelişimsel yetersizlikleri nedeni ile kendilerini savunamayacak durumda olan okul gibi kalabalık ortamlarda çocuklarla çalışırken daha da önemli hale gelmektedir.

Sosyal çalışmacılar okul ortamlarında özellikle gizliliğin korunması ve sonlandırılması gerektiği durumlar ve öğrenci bilgilerinin kimlerle, hangi durumlarda, ne ölçüde ve ne şekilde paylaşılacağı konusunda bilgili olmalıdır.

Sosyal çalışmacılar aynı zamanda, farklı kültürlerden gelen öğrencilerin bulunduğu okul ortamlarında, kültürel çeşitliliğin farkında olmalı ve farklı kültürel özelliklere saygılı ve duyarlı olma konusunda örnek ve yol gösterici olmalıdır.

Okul ortamlarında görev yapan sosyal çalışmacılar, bilimsel literatürü ve araştırma sonuçlarını takip etmeli ve kanıta dayalı uygulamalar sunma konusunda da duyarlı olmalıdır.

KAYNAKÇA

1. Aydın, İ. (2012). *Yönetmel, mesleki ve örgütsel etik*. (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
2. Boyd Webb, N. (2017). *Çocuklarla sosyal hizmet uygulaması* (Erbay, E. Çev.). Karabudak, G. (Ed.). Ankara: Nika Yayın.
3. Cevizci, A. (2013). *Uygulamalı etik*. İstanbul: Say Yayınları.
4. Jarolmann, J. (2014). *School social work a direct practice guide*. USA: SAGE.
5. Kolay Akfert, S. (2012). Farklı kurumlarda çalışan psikolojik danışmanların yaşadıkları etik ikilemler ile bu ikilemler karşısındaki tutum ve davranışları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(3), 1791-1812.

6. Macit, M. H. (2009). Teleolojik etik anlayışın deontolojik eleştirisi (yararcı etik ve ödev etiği). *Kaygı: Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 13(1), 83- 91.
7. National Association of Social Workers (2012). *NASW standards for school social work services*. NASW Erişim adresi: <https://www.socialworkers.org/LinkClick.aspx?fileticket=1Ze4-9-Os7E%3d&portalid=0> (Erişim tarihi: 5.01.2019)
8. Özateş, Ö. S. (2010). Sosyal hizmet etiğinin felsefi temelleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21 (1), 85-97.
9. Özgener, Ş. (2009). *İş ahlakının temelleri yönetsel: Bir yaklaşım*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
10. Özgüven, İ. E. (2007). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: PDREM Yayınları.
11. School Social Work Association of America (2016), <http://www.sswaa.org/?page=1>. (Erişim tarihi: 22.02.2016).
12. Yeşilkayalı, E. (2018). Sosyal çalışma etiğine postmodern bir yaklaşım: Baş, kalp, el ve ayak etiği. *Sosyal, Beseri Ve İdarı Bilimler Alanında Akademik Çalışmalar* 2, 677-687.